

POSTANOWIENIE

Dnia 16 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania H. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy

w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania zakończonego

prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 października 2015 r.

sygn. akt III AUa [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 16 stycznia 2019 r.,

zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 16 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

1. oddała zażalenie,

2. przyznaje od Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w G.) kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę od podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu zażaleniowym radcy prawnemu A. E.

UZASADNIENIE

Postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 lipca 2018 r., w sprawie z odwołania H. W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku

z wypadkiem przy pracy, oddalono wniosek odwołującego się o przywrócenie terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania i odrzucono skargę o wznowienie postępowania, orzekając jednocześnie o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny ustalił, że odwołujący się pismem z dnia 15 lutego 2017 r. wniósł o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 października 2015 r. (III AUa [...]), kwestionując opinie biegłych sądowych, jakie zostały wydane w toku rozpoznawania sprawy o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Następnie pełnomocnik ubezpieczonego, ustanowiony z urzędu, pismem z dnia 16 czerwca 2017 r. sprecyzował żądanie, wskazując na podstawę przewidzianą w art. 401 pkt 2 k.p.c., jaką jest pozbawienie możliwości działania strony wskutek naruszenia przepisów prawa oraz w art. 403 § 2 k.p.c. w postaci wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (dokumentacja medyczna z leczenia w sanatorium w P.).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania jest trzymiesięczny i liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy (art. 407 § 1 k.p.c.). Z tego względu odwoływanie się do leczenia sanatoryjnego, które miało miejsce w listopadzie 2015 r. nie jest trafne, bowiem dotyczy okoliczności sprzed ponad roku.

Nie jest trafne powoływanie się na okoliczności pozbawienia możliwości działania, gdyż odwołujący się wszczął kolejny spór z organem rentowym (IX U [...]), wiedząc o treści niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia w sprawie IX U [...].

Niezależnie od powyższych argumentów, zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie ma podstaw do przywrócenia terminu (art. 168 § 1 k.p.c.), w myśl którego, jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu. Pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu wnosi się do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyn uchybienia terminu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, sama niewiedza ubezpieczonego co do

terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, nie może stanowić okoliczności uzasadniającej przywrócenie terminu. O braku winy strony można mówić tylko wtedy, gdy istniała jakaś przyczyna, która spowodowała uchybienie terminowi. Przyczyna taka zachodzi wówczas, gdy dokonanie czynności w ogóle (w sensie obiektywnym) było wykluczone, jak również w takich przypadkach, w których w danych okolicznościach nie można było oczekiwać od strony, by zachowała dany termin procesowy. Dlatego w każdym przypadku przy ocenie braku winy, jako przesłanki przywrócenia terminu uchybionego przez stronę należy ocenić należyta staranność strony, dbającej o własne sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2011 r., II CZ 209/10, LEX nr 738553; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2010 r., II PK 70/10, LEX nr 687017).

Mając na uwadze fakt pobytu ubezpieczonego w szpitalu, Sąd Apelacyjny podniósł, że to zdarzenie stało się podstawą przywrócenia odwołującemu się w sprawie IX U [...] terminu do złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia wyroku. Należy podkreślić, że wniosek ubezpieczony złożył niezwłocznie po opuszczeniu szpitala, odpowiednio go dokumentując. Natomiast w przypadku skargi o wznowienie postępowania nie pojawiły się żadne przeszkody do złożenia jej w terminie, w szczególności by schorzenia o podłożu psychicznym były tego przyczyną. Dodatkowo Sąd Apelacyjny zauważył, że ubezpieczony samodzielnie formułuje na piśmie swoje zastrzeżenia czy wątpliwości, przykładowo zajmował stanowisko procesowe, ustosunkowując się we wskazanych terminach do opinii biegłych. Nadto, złożył również kolejny wniosek o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy (por. k. 176). Z tych przyczyn nie można stwierdzić podstaw do przywrócenia terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania.

Niezależnie od powyższych argumentów, w ocenie Sądu Apelacyjnego skarga o wznowienie postępowania nie została oparta na ustawowych przesłankach. W judykaturze Sądu Najwyższego wskazano, że ulega ona odrzuceniu nie tylko wtedy, gdy powołana w niej podstawa wznowienia została sformułowana w sposób nieodpowiadający ustawie, lecz także wtedy, gdy przytoczone w niej okoliczności dają się wprawdzie podciągnąć pod przewidzianą w ustawie podstawę wznowienia, jednak w rzeczywistości ona nie występuje (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2018 r., II CZ 105/17, LEX

nr 2487612). Ocena, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, powinna być dokonywana przez odniesienie do indywidualnych okoliczności danej sprawy, przy czym znaczenie ma nie tyle naruszenie przepisów procesowych, ile ustalenie, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość działania strony oraz stwierdzenie, czy mimo zaistnienia tych okoliczności strona mogła bronić swych praw w procesie. W orzecznictwie przyjmuje się, że pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw polega na tym, iż z powodu wadliwych czynności procesowych sądu lub strony przeciwnej nie mogła ona brać i nie brała udziału nie tylko w toku całego postępowania, ale także w jego istotnej części, przy czym chodzi o całkowite faktyczne pozbawienie możliwości obrony (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 399/01, LEX nr 19607; z dnia 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSP 1975 nr 3, poz. 66; z dnia 13 czerwca 2002 r., V CKN 1057/00, LEX nr 55517).

O takim pozbawieniu możliwości działania H. W. nie może być mowy, skoro był on zawiadamiany o każdej czynności, doręczano mu wszystkie pisma procesowe, brał udział w postępowaniu dowodowym, poddając się badaniom biegłych, otrzymywał sporządzane przez nich opinie, według swego uznania osobiście uczestniczył w rozprawach i podejmował niezbędne czynności procesowe, składał pisemne zastrzeżenia do opinii, wnosił również środki odwoławcze w toku instancji. Stąd nie można przyjąć, że w tym aspekcie (art. 401 pkt 2 k.p.c.) skarga o wznowienie postępowania nie zawiera ustawowej postawy.

Nie występuje też podstawa wznowienia przewidziana w art. 403 § 2 k.p.c., gdyż nie doszło do wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Nowymi środkami dowodowymi w znaczeniu tego przepisu są dowody wykryte, czyli takie, które istniały już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, a z których strona nie mogła skorzystać, gdyż były dla niej nieznane i wówczas nieujawnione. Tym samym dokumentacja medyczna powstała po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie sygn. IX U [...], jaką jest Informacja o przebytej rehabilitacji leczniczej 27 listopada 2015 r. nie spełnia definicji nowego środka dowodowego.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny orzekł z myślą art. 410 § 1 k.p.c.

Skarżący w zażaleniu dotyczącym odrzucenia skargi kasacyjnej domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia, ewentualnie jego zmiany przez orzeczenie o wznowieniu postępowania zgodnie z żądaniem odwołującego się.

Zdaniem autora zażalenia nieporadność odwołującego się doprowadziła do uaktywnienia przesłanki pozbawienia możliwości działania wskutek naruszenia prawa (art. 401 pkt 2 k.p.c.), zwłaszcza wobec zaniechania przez Sąd pouczenia go co do czynności procesowych (art. 5 k.p.c.). Ujemny wpływ choroby psychicznej odwołującego się na jego działania w procesie został już wcześniej w innym postępowaniu potwierdzony przez Sąd Apelacyjny w [...], który postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2014 r. (III AUz [...]) uchylił postanowienie Sądu Okręgowego o odrzuceniu apelacji. Nadto, wniosek o przywrócenie terminu został złożony alternatywnie, bowiem z racji swej nieporadności odwołujący się przyjmował, że datą początkową obliczania terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, winien być określany w sposób subiektywny, z uwzględnieniem indywidualnych możliwości powoda. Niemniej konieczne jest objęcie kontrolą tego rozstrzygnięcia w myśl art. 380 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest uzasadnione. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga o wznowienie postępowania ma charakter nadzwyczajnego środka prawnego. Przepisy ją wprowadzające, zmierzając do wzruszenia prawomocnego orzeczenia poza tokiem instancji i zastąpienia wydanego orzeczenia nowym, muszą być wykładane ściśle, a podstawy wskazane przez stronę poddane restrykcyjnej ocenie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 sierpnia 2005 r., IV CK 57/05, LEX nr 604050; z dnia 6 czerwca 2012 r., III CZ 38/12, LEX nr 1231323).

Przedmiotową miarę należy przyłożyć do argumentów skarżącego, które w zażaleniu przedstawiane są dwubiegunowo. Z jednej strony żalący się uwypukla fakt, że złożona w sprawie skarga o wznowienie postępowania zawiera ustawowe podstawy do uwzględnienia żądania ubezpieczonego. Z drugiej akcentuje wadliwą ocenę przesłanek związanych z przywróceniem terminu do wniesienia skargi o

wznowienie postępowania (ułomności odwołującego się w zakresie składania pism procesowych, sposobu obliczania terminów do ich wniesienia), domagając się kontroli tego rozstrzygnięcia w trybie art. 380 k.p.c.

Tak zredagowane stanowisko wymaga kompleksowego uporządkowania. Złożenie skargi o wznowienie postępowania zakończone prawomocnym wyrokiem sądu (tu wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 października 2015 r., III AUa [...]) aktywuje w pierwszej kolejności kontrolę formalną skargi i może zmierzać do usunięcia jej braków formalnych (art. 130 § 1 k.p.c.). Kolejnym etapem jest ocena, czy skarga o wznowienie postępowania została wniesiona w przepisany terminie, czy jest dopuszczalna i oparta na ustawowej podstawie (art. 410 § 1 k.p.c.). Wystąpienie jednego negatywnego faktora uzasadnia jej odrzucenie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w sprawie mamy dwie równorzędne podstawy do odrzucenia skargi. Pierwsza opiera się na argumencie wniesienia skargi z przekroczeniem terminu z art. 407 § 1 k.p.c. i braku przesłanek do jego przywrócenia, druga na braku ustawowych podstaw do wznowienia postępowania (brak podstawy z art. 401 pkt 2 i art. 403 § 2 k.p.c.).

Skarga o wznowienie postępowania nie została złożona w ustawowym terminie (art. 407 § 1 k.p.c.). Jeżeli oceniać ją w kontekście domniemanego wykrycia środków dowodowych (dokumentacja medyczna z pobytu w sanatorium), to stosowne leczenie miało miejsce w listopada 2015 r., co w żaden sposób nie konweniuje z momentem złożenia skargi (15 luty 2017 r.). Z kolei z perspektywy drugiej przesłanki, to jest pozbawienia możliwości działania w postępowaniu sądowym, zasadnie Sąd Apelacyjny wykluczył ją *a limine*. Ani skarga, ani też zażalenie nie są w stanie wydobyć konkretnego zdarzenia, które swym opisem realizowałoby daną podstawę prawną. Sąd Apelacyjny poświęcił temu zagadnieniu szeroki wątek, a zatem jej charakter jest znany skarżącemu. Nie przełamuje go argument odnoszący się do art. 5 k.p.c. (obowiązek sygnalizacji), gdyż z racji następstw czynności, to sąd orzekający w sprawie głównej miałby obowiązek - przed wydaniem wyroku - pouczyć stronę o możliwości złożenia skargi o wznowienie postępowania, nie wiedząc jednocześnie czy jakkolwiek podstawa ziści się w procesie. Niezależnie od tego Sąd Apelacyjny wskazał, że sam

odwołujący, mimo określonych chorób, składał wnioski dowodowe i procesowe w innym postępowaniu, a zatem miał świadomość określonego zachowania, jak i mechanizmów pozwalających wzruszyć niekorzystny dlań wyrok.

Naturalnie dokonanie czynności z przekroczeniem ustawowego terminu otwiera drogę do żądania jego przywrócenia w myśl art. 168 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny weryfikował, czy istnieją takie niezależne od odwołującego się zdarzenia i doszedł do trafnego przekonania o ich braku. Z samego faktu, że skarżący się z nimi nie zgadza, polemizuje, wybierając jeden fragment uzasadnienia w celu wykazania rozbieżności, nie zmienia ogólnej oceny braku nie tylko samych podstaw do przywrócenia terminu, lecz także w żaden sposób nie wykazuje momentu złożenia tego wniosku z perspektywy art. 169 § 1 k.p.c. (w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyny).

Podsumowując, brak winy w uchybieniu terminowi, o którym mowa w art. 168 § 1 k.p.c., podlega ocenie z uwzględnieniem obiektywnego miernika staranności, jakiej można wymagać od strony należycie dbającej o swoje interesy, a nie jak suponuje skarżący z uwzględnieniem miernika subiektywnego. Przedmiotowa staranność znika z pola widzenia, jeżeli strona działa w jednym postępowaniu (IX U [...]), pozostając bierną w innym, tożsamym rodzajowo procesie.

Trafnie Sąd Apelacyjny stwierdził, że sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający art. 401 pkt 2 k.p.c. nie oznacza *a priori*, że skarga opiera się na ustawowej podstawie, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika, iż podnoszona podstawa nie zachodzi (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1981 r., I CO 5/81, OSNCP 1982 nr 5-6, poz. 77 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 29 stycznia 1968 r., I CZ 122/67, OSNCP 1968 nr 8-9, poz. 154; 30 maja 1996 r., I CRN 101/95, OSNC 1996 nr 10, poz. 138). W sprawie, co już podkreślono, brak powiązania tej podstawy z okolicznościami faktycznymi. Krótko mówiąc, zadaniem sądu, który ocenia, czy skarga o wznowienie jest oparta na ustawowej podstawie wznowienia (art. 410 § 1 k.p.c.), polega na tym, że ma on zweryfikować, czy podana w skardze podstawa jest w ogóle przewidziana, i czy powołane przez skarżącego okoliczności faktyczne dadzą się zakwalifikować w sposób abstrakcyjny pod którąkolwiek z podstaw przewidzianych w ustawie, tj. czy

wypełniają hipotezę którejkolwiek z norm opisujących ustawowe znamiona podstawy wznowienia. Badając, czy skarga jest oparta na ustawowej podstawie wznowienia, sąd bierze pod uwagę jedynie treść twierdzeń faktycznych zawartych w skardze i nie weryfikuje ich prawdziwości. Zakładając prawdziwość tych twierdzeń sąd sprawdza, czy mógłby dokonać ich subsumpcji pod hipotezę którejkolwiek z przewidzianych w ustawie podstaw wznowienia, co wiąże się z istoty rzeczy z koniecznością dokonania wykładni hipotezy norm opisujących ustawowe podstawy wznowienia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CZ 25/16, LEX nr 2051036; z dnia 15 marca 2018 r., III CZ 8/18, LEX nr 2482587)

W płaszczyźnie art. 403 § 2 k.p.c. nie mieści się zarówno środek dowodowy powstały już po wydaniu zaskarżonego orzeczenia jak i istniejący przed jego wydaniem i znany stronie, którego jednak nie powołała w poprzednim postępowaniu, choć istniała taka możliwość i obiektywna potrzeba (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2018 r., I UZ 66/17, LEX nr 2450279).

Konglomerat przedstawionych argumentów obliguje do orzeczenia w myśl art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach procesu orzeczono w myśl art. 98 § 1 k.p.c., uwzględniając § 16 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1715).